

Könyvismertetés.

(*A Föld. A földgömb életjelenségeinek leírása, I. kötet, Kontinensek. II. Az ocean. A légkör. Az élet. Elisee Reclusnak a magyar kiadáshoz írt francia előszavával. Fordították: Királyi Pál és Révész Samu. Átnézte: Hunfalvi János. Budapest, 1879. és 1880. Kiadja a k. m. természettudományi társulat.*)

Közli: Téglás Gábor.

E folyó év kezdetén a kir. magyar természettudományi társulat kiadásában egy olyan mű hagyta el a sajtót, mely tárgyánál fogva is, mint a föld életének hivatott magyarázója, számíthat az erdészeti körök érdeklődésére, kik legtöbbször válnak akaratlan tanuivá a legfelségesebb természeti tűneményeknek, s bizonyára sok olyan jelenséget szemlélhetnek, melyeknek összefüggését, törvényeit, akárhányszor keresve keresik. Reclus könyve nemcsak játszó könnyűséggel magyarázza meg a földi élet ezernyi tűneményeit, hanem a mellett a szaktudós alaposságával is kezeli mindenütt tárgyát, úgy hogy olvasás közben nem egyszer zavarban vagyunk: kit bámuljunk inkább benne, az irány felkent mesterét-e, vagy a mély bölcselmi fejtegetésekben jeleskedő tudóst? A királyi magyar természettudományi társulatnak őszinte elismeréssel adózhatnak tehát az erdészeti szak munkásai is, mert a természettan földrajzi legfontosabb alaptételei ugyanis az erdők életével függnek össze s e könyvben mintaszerű pontossággal találjuk meg a hegyek fenséges alakzatait a rajtuk kifejlő változatos növényi és állati élettel.

Mielőtt tehát mutatványul egy pár ide vonatkozó szakasszal szolgálnánk, tán nem lesz érdektelen felemlitenünk, hogy a mindkét testes kötetben jelent meg számos szövegrajzzal és műmelléklettel s olyan sikerült díszes kiállításban, mely a francia eredetet is felülmulja, pedig az a világhírű

Hachette czég nevét viseli homlokán. A Franklin-társulat nyomdája e szerint e termékére szintén büszke lehet.

Az első kötet a kontinensekkel foglalkozik nagy részben. Első rész a föld csillagászati és geológiai viszonyait fejtegeti; a második rész a föld vízszintes és domborzati viszonyainak jut; a harmadik részben a víz változatos körutját találjuk meg, végre a negyedik a föld alatti erőket fejtegeti, vagyis a dynamicai geologia érdekes kiadása. A II-ik kötet három részre oszlik. Ezek elsejében a tengerek physikai viszonyait, áramlásait, partszegélyzetét, szigetvilágát találjuk meg; a második rész a légkör és légkörbeli tűnemények festői rajza, melyben az orkánok, felhők, esőzések, zivatarok, légmérsékleti és éghajlati viszonyok magyarázata kínálgatik. A harmadik rész az életnek jut, s itt első sorban a növényi és állati körök, régiók vannak leírva, majd meg az ember munkájának a földre gyakorolt visszahatását látjuk kifejtve, hogy nemünk kulturája is a geológiai viszonyokhoz van kötve. És az itt halvány vázlatban adott bő anyag minő modorban és nyelven van tárgyalva, arról esakis bő kivonatok tájékoztathatnák kellőképen az olvasót; de mert térem korlátoltsága effélékre nagyon kiterjeszkednem nem enged, lássuk a hegységek leírásának pár passusát.

„Alakjoknak bája, avagy fensége, az égen lerajzolódó merész oldalképek, a sziklákat és erdőségeket körülfogó felhők öve, a szakadékaikban és ormaikon szakadatlanul változó fény és árny következtében mintegy megszemélyesülnek a hegyek s majdnem azon csalódásba esünk, hogy e sziklás bérceket élő lényeknek tartsuk. A hegyek igazán geographiai egyedek, melyek ezerféleképen módosítják a környező világ éghajlatát és minden életreható jelenségét. Oldalaikon lépcsőzetesen soroznak egymás fölé az éghajlatok és a növények övei; megmivelt földet, erdőt, rétet, jeget és havat láthatunk egy tekintettel.

Régenten a népek imádták, vagy legalább úgy tisztelték a hegyeket, mint Isteneik székhelyeit. Minden néptörzs más-más szent hegyet tart olyannak, melyen az ég urai gyűleseznek s a népek életének nagy mythologiai hős tettei végbementek. Napjainkban már nem imádják a hegyeket, de legalább azok, a kik ismerik, szeretve szeretik őket. A magas hegyek megmászása, mit régebben ostobaságnak tartottak, ma épen szenvedélylyé vált, s a hegymászás gyönyöre által vonzatva, évente ezer meg ezer ember vállalkozik hegymázásra, sat.“

Majd a növények elosztása cz. fejezetből: „Még fontosabb kérdés az emberre nézve annak tudása, hogy milyen viszonylagos tért foglalnak el a föld színén a tökéletesen kopár térségek, a gyepfödte vidékek és a nagy fákból álló erdőségek. A teljesen növények nélküli tájak igen csekély számban vannak. Így Angolországban Pungo Audongo „Fekete sziklaít“ az esős évszakban roppant bársony szőnyeg látszik takarni, mely nem egyéb, mint végtelen számu moszatok szövedéke, a mint a forróság beáll, e szőnyegleplek elfonnyadnak, lehámlanak s ismét láthatóvá teszik a kőszikla szürkélő és sárguló színezetét.

Némely lakatlan tartományokbeli erdős területek több százezer négyszög kilométernyire terjednek ki egy darabban. Hajdan a civilisált, emberlakta legtöbb vidéken is rengeteg erdőségek valának, melyeket azóta a fejsze és tűz erősen megritkitott. Galliát az Atlanti Oczeántól egészen a Földközi tengerig erdők borították, s a művelt mezőségek csak egyszerű tisztások valának, mint a minő az amerikai pioniré, Muhigan rengetekben; a Voges hegység a francia hegylancolat, melynek legnagyobb része ma is erdős, egész „Fekete erdő“ vala, mint az a megfelelő hegyrendszer, mely a Rajna völgy tulsó oldalán emelkedik. Németországban a hervyniai erdő a római írók tanúsága szerint hatvan napi járóföld vala, de ma csak elszórt maradványai vannak a hegyoldalokon.“

A hideg és forró övi erdőségekről így ír: „Az őserdők, melyekben az ember még csak ösvényt próbált vágni, a természetnek legnagyobbyszerű látványai közé tartoznak. A hideg tartományokban lévőkön, melyek legnagyobbbrészt egyenes törzsű, sötét lombozatu toboztermékből állanak, valami ünnepesség és fenségesség árad el. A fák hatalmas sudarai oly hatalmas közőkkel sorakoznak egymás mellé, mint valamely ropant épületnek a pillérei, s a távolban titokzatos folyósokká borulnak össze. A szélesen kiterjedő szürkés mohhal, kivált zuzmókkal megrakott ágak galyaikon csak gyér világosságot bocsátanak át, mely egyenletesen oszlik meg a vastag zöld boltozat alatt, némely göröncsös gyökér föltolja itt-ott a talajt, melyet lehullt levelek boritnak s olyan apró növények lepnek el, melyek közül némelyek a törzsek lábánál hunyászkodnak, mások pedig bokrocskákká csoportosulnak a tisztás helyeken. Semmi be nem hatol kívülről ebbe a külön világba, kivéven egy-egy napsugárt, mely nyilként furódik két ág közé.

A forró övi erdők egész más jelleműek s főleg fajaik változatossága, tenyészésők bujasága és virágaiknak pompája által lepik meg az embert. Korántsem egyesül itt olyan nagy fenség és szabályosság, mint a fehér- és vörös fenyőerdőknél; lomb-chaosz, egymásba bonyolódott erdők rengetege van itt, melyben a szem hiában erőlködik a megszámlálhatatlan növényalakokat kiismerni. A terjedelmes lombkoronák fölött más lombornyók tárulnak ki, a pálmafák nyulnak föl, melyek szétéphetetlen liana-szövedékekkel vannak egymással összekötözve, letört s csaknem láthatatlan köteleken függő ágak himbálódnak a levegőben; a pandanusok mint valami zöldes rakéták szökkennek föl a kalpagforgó, legyező, bokréta és füzér módjára alakult mindenféle ágak és lombok sűrűségéből, orchideák nyitogatják a levegőben furcsa virágaikat; a vénség miatt kidőlt fák eltűnnek a virágok hálózata alatt, s legtöbbnyire

magukat a még fennálló törzseket is második kéreg gyanánt borítják be a csinos levelű élődiék csavargósan felfutó indái. Mig Észak erdőségeiben minden fa hasonlít egymáshoz s mégis külön-külön áll, mint valamely szabad nép egyenlő polgárai: a forróövi erdő számlálhatatlan fajai, melyek egymástól nagyság, alak és szín tekintetében olyannyira különböznek, egy és ugyanazon növénytömeggé látszanak egygyé bonyolódni; a fa, hogy úgy szóljunk, elveszté a maga egyediségét az összeség életében. Egy mérsékelt övi cser, mely kérges héju ágait szétterjeszti, gyökereit a megrepedezett talajba mélyen befurja s maga alatt száraz levelekkel teríti be a földet, mindenkor független lénynek látszik, még az esetben is, ha más hozzá hasonló cserfák környezik is, de Dél-Amerika valamely őserdejének a legszebb fái sem urai önön maguknak: egyik a másakra tekergőzve, mindenfelől liana kötelékekkel kipányvázva s eltakarva félig azon élődiék által, melyek rájuk burkolódnak és nedveiket föliszszák, nem egyebek, mint egyszerű részecekséi egy oly roppant organismusnak, mely egész vidékeket elborít.

A tenger vagy valamely nagy folyó sima tükréről kell nézni a meleg földöni erdőséget, főleg az olyat, mely valami magas dombnak az oldalait borítja. Tetőtől talpig rengeteg lombtenger az ilyen halom, alig lehet elképzelni, hogy a szélben himbálódzó eme tömeg alatt szilárd talaj van, azt vélnők, hogy az egész erdő a vízben gyökeredzik s mint valami óriási 200 méter magas pyramidális növény uszkál azon. Ott, hol a halom meredeken hanyatlik alá, ágaik lianok és virágok nagy halmazai látszanak vizesésként aláömleni fatetőről-fatetőre. Igazi virány Niagara. Nedves és különféle növényillatokkal terhelt levegő száll föl az erdőkből s terjed szét messzire; tengeri utasok ködös időben már 130 kilométernyiről észre tudták venni Kolumbia partjainak közellétét.

Ily szép költői nyelven ír Reclus, mert nem könyvtárak

dohos levegőjében, hanem kün a szabad természet ölen nyerte inspiratióit. Mint látszik, a szabad eszmék lelkes szószólója is egyszersmind. A fordítók Királyi Pál tanár és Révész Samu mérnök nagy érdeme, hogy az eredetinek szépségét nyelvünkön is élvezhetővé tették. Méltó tehát e könyv minden tekintetben arra, hogy az erdészek is megszerezzék, bár most könyvtáru uton már nehezebben lehet hozzá jutni, mert e mű a természettudományi társulat 1878—1880. könyvkiadói illetményének egyikét képezi. Különösen a tavak, jégárak, orkánok, a víz körútja, a növényfajok társulása s az ember befolyása a klímára cz. fejezetek találnának lelkes fogadtatásra e lapok olvasóinál, kívánjuk tehát a titkári előszóval, hogy élvezzék a „francia szellemnek ezt a remek művét azzal a gyönyörrel s meglelégedéssel, a mit csak a szépnek és hasznosnak egyesült gyakorlása okozhat. Mert olyan ez a munka, mint a rege pompás virágbokréája, az okulni képes olvasó kezében buza-kalászsza változik.“

A hatodik osztrák erdészeti congressus.

A hatodik osztrák erdészeti congressus f. évi márcziushó 7., 8. és 9-ik napjain tartatott meg Bécsben, a cs. k. mezőgazdasági egyesület helyiségeiben.

A congressuson képviselve voltak az összes lajtántuli tartományok, erdészeti egyesületeik küldöttei által. Képviselőket küldöttek: a cseh erdészeti egyesület; az osztrák birodalmi erdészeti egyesület (Oesterreichischer Reichs-Forstverein); a krajna-partvidéki erdészeti-, a morva-sziléziai erdészeti-, az alsó- és felső-ausztriai erdészeti-, a gráci alp- és erdőgazdasági-, a bécs-, gráci- és lebergi cs. kir. mező-